

достойное место в азербайджанской литературе. во-первых, потому что азербайджанские поэты редко обращаются к этому жанру. В азербайджанской поэзии сонет, как морская волна, то приливает, то отливает. Во-вторых, из-за существующих кулурных бытовых мнений о том, что сонет не соответствует духу восточной поэзии и прижиться у нас не может. Одним из противостоящих этому мнению факторов является сам сонет. Сонет сам доказывает свое существование. Это реальность азербайджанской поэзии. Третья причина в том, что в азербайджанской критике о сонете, можно сказать, ничего не написано, нет исследований творчества писателей, написавших сонеты, нет пропаганды этого жанра» [4, с.68]. В современной азербайджанской поэзии отражается национальное разнообразие сонетов и циклов сонетов Аббаса Абдуллы, Шекер Аслана, Сабера Мустафы, Эльшада Сафарли, Балаюра Садига, Али Насира и других поэтов. В период Независимости зародился жанр реквиема. Немногочисленные стихи в жанре реквиема привлекают внимание читателей.

Реквием Нуренгиз Гион «Ходжалинский реквием» построен на мотивах печали, грусти, горя и страданий [5]. Но среди строк мы слышим протестующий голос поэтессы против несправедливости, бесправности, жестокости. Будучи родом из Южного Азербайджана Гулам Рза Себри Тебризи тоже в своем творчестве обращается к жанру реквиема [7]. Здесь показателен «Реквием по Зие Буньятову». В этом произведении автор подчеркивает, что смерть его выдающегося соотечественника и коллеги привела к «увяданию» науки и культуры, и в его памяти живет только горечь и печаль. Талантливый писатель Рустам Бехрудли включил в книгу «Дьявол красивее ангела» стихотворение «Элегия» [2]. Подголовок этого стихотворения «Эпитафия». Вне сомнений, что в мировой литературе много примеров элегии. В азербайджанской поэзии иногда тоже встречается этот жанр. Самый большой интерес в жанре элегии вызывает стихотворение Рустама Бехрудли.

Бесспорно, что азербайджанская поэзия обращается и к другим жанрам. Но в этой статье больше представлены жанры теоретической и эстетической мысли.

Список использованных источников

1. Араз Мамед. Избранные произведения 4 тома, I-III тома. – Баку: изд. «Озан», 2003.
2. Бехрудли Рустам. «Дьявол красивее ангела». – Баку: издательство «Дюнья», 1997.
3. Литературоведение. Энциклопедический словарь. Составитель Азиз Мирахмедов. – Баку: «Азербайджанская энциклопедия», Издательско-полиграфическое объединение, 1998.
4. Асадуллаев Сейфулла. Жанр сонета в азербайджанской литературе. – Баку: издательство «Мутарджим», 2002.
5. Гион Нуренгиз «Ходжалинская симфония» (реквием). – Баку: Издательский Дом, «Вектор», 2006.
6. Габибейли Иса. «Гимн и марш», «История поэтики азербайджанской литературы» II книга. – Баку: издательство «Элм», 2006.
7. Тебризи Гуламрза Себри, «Худаферин». – Баку: издательство «Туран эви», 2005.
8. Фикрет Садыг. «Наперекор судьбе». – Баку: издательство «Чинар-чап», 2003.
9. Вагабаде Бахтияр. «Независимость». – Баку: издательство «Гянджлик», 1999.
10. Вагабаде Бахтияр. Сочинения в 6 томах, VI т. – Баку: издательство «Чашоиглу», 2003.
11. Ягуб Муса. «Разговор с душой». – Баку: Азернешр, 2004.
12. Ягуб Зелымхан. «Стон поэта». – Баку: издательство «Гянджлик», 1995.

Abdulgasanly, T. The genres of world poetry and Azerbaijanian poetry

In the feature examples, writing on march, ballad, sonnet and other genres, that are usually used in the poetry of independence years have been involved in research work. There have been exiled on examples, which traditional poetic forms are known.

Key words: march, ballad, sonnet, haiku, kentavrida.

Вплив мистецтва і моралі на формування нового вчителя

Формування нового вчителя розглядається в контексті впливу мистецтва і моралі, які формують чуттєву культуру особистості, спонукають до проникливості, активності, творчості; сучасна університетська освіта цей напрям діяльності особливо увагою не опікує. Майбутні педагоги часто постають невідгласами у царині мистецтва і культури, Останнє збіднює можливість їх впливу на вихованців у процесі майбутньої практичної роботи, знижує авторитет і привабливість особистості.

Ключові слова: людина, освіта, культура, мистецтво, мораль, духовність, виховання.

Сучасне суспільство гостро відчуває потребу в педагогах, яким не тільки притаманна творча індивідуальність, але й висока моральна культура і відчуття прекрасного. Тому філософи, педагоги, психологи завжди приділяли належну увагу різним етичним і естетичним проблемам розвитку особистості. Завдяки цьому українськими вченими останнім часом було створено низку наукових праць, присвячених різним аспектам дослідження розвитку моралі й мистецтва та їх впливу на особистість [4;15].

Мистецтво і мораль сприяють духовному вдосконаленню людей, самооновленню традицій і норм культури міжособистісного спілкування, формуванню розуміння загальнолюдських цінностей та критеріїв оцінки явищ життя. Водночас у постіндустріальному суспільстві переоцінка цінностей та цілей сучасної цивілізації відбувається з огляду на людину і з позицій гуманізму й соціальної справедливості. Тому моральні вимоги до сучасного вчителя ґрунтуються на традиційних загальнолюдських гуманістичних уявленнях і передбачають уміння любити людей, безкорисно творити добро. Отже, вагомим фактором професійної діяльності педагога є етичний бік надання освітніх послуг, що зумовлює необхідність формування у нього високого рівня професійної морально-етичної культури.

Не менш важливою у сучасному глобалізованому й технологізованому світі є й мистецько-естетична підготовленість вчителя до професійної діяльності. Водночас, із погляду В. Розіна, «стосовно сучасного мистецтва не можна говорити про прекрасне, це швидше уявлення про комунікацію, символічне життя, мовні ігри» [12, с.326]. Побудоване на образі як на основній формі відтворення світу мистецтво все більше починає використовувати механістичні методи – колаж, деконструкцію, текстуральність. Головним у сприйнятті сучасних творів мистецтва виявляється не естетичне сприйняття, а інтерпретація, мережа психоаналітичних і культурно-символічних тлумачень. Художні тексти переважно розглядаються з боку їх комунікаційних змістів, а споглядання замінюється розгадуванням. Мистецтво насправді зводиться до знаків і символів, тобто до інформації. Тому криза мистецтва, вважає В. Кутирьов, полягає в науково-технічному переродженні духовності. «Для почуттів у сфері культури не залишається місця. Художні твори... перетворюються в розгадування змісту, у виклад концепції, у гру розуму... Боюся, що сміятися, плакати й любити незабаром буде долею плебей, людей неосвічених, занурених у життя й таких, що не цінують технокультуру» [10, с.143-144].

Але взаємодія технологічного розвитку з мистецтвом має суперечливий характер, застерігає О. Жидкова. «З одного боку, сучасні інформаційні технології значно полегшують сприйняття культурного багатства людства. Але сама складність доступу до високих зразків культури була підготовкою до їхнього сприйняття як виняткового явища. Зараз завдяки засобам масової інформації культура сходить із п'єдесталу й стає елементом побуту. Крім того, легкість доступу до будь-якого зразка творчості створює

ефект пересичення. Виникла проблема інформаційного перевантаження, що веде не до самостійної творчості, а до сприйняття готових, образних структур. З іншого боку, вплив електронних засобів масової інформації на культуру часто носить негативний характер, відбувається ріст інформаційного сміття. Перетворення культурної творчості в «культурну індустрію» змінило її цілі, примусило орієнтуватися на максимальний прибуток» [8, с. 78].

З огляду на це різко змінилися моральні аспекти функціонування суспільства. Тому, розвиваючи естетичні якості особистості, особливу увагу необхідно приділити також морально-етичним чинникам, які мають універсальну природу. Їх можна формувати не тільки в окремої особистості, але й у певної соціальної групи, об'єднаної за будь-якою ознакою. Тому для формування душевних якостей індивідів, серед іншого і розвитку відчуттів, необхідно послонувати вплив на них різних видів мистецтва з одночасним вихованням моральних якостей. Естетичне і моральне освоєння світу може відбуватися, зокрема, під час ознайомлення з творами мистецтва, їх активному переживанні. Дія на емоційну сферу людини за умови правильної організації навчання і адекватного використання педагогічних засобів та послідовної роботи щодо освоєння моральних норм формує у тих, хто навчається чітке уявлення про систему ustalених у суспільстві моральних відносин. «У творах різних видів мистецтв можна розглядати декілька аспектів дії: формальний і змістовний. Сприймають, зокрема, музичного твору пов'язане безпосередньо з процесом переживання почутій музики» [9, с. 56].

У цьому процесі задіяна вся чуттєво-емоційна сфера переживань особистості. До того ж переживання одного й того самого твору в різних індивідів є розбіжним, оскільки залежить від особистісних якостей кожного з них. Водночас застосування розмаїтих засобів різних видів мистецтва дозволяє одночасно вирішити декілька завдань пізнавального, емоційного, морального гатунку. Наприклад, пізнавальний ефект застосування засобів мистецтва дозволяє особистості безпосередньо ознайомитися з творами мистецтва, розширити знання про світ, специфіку художнього сприймання життя. Емоційне враження формується шляхом вивчення і виконання творчих робіт: індивіди розширюють власну палітру емоцій і відчуттів, яка еволюціонує від примітивних форм до більш складних, – співпереживання, співчуття, серед яких не останнє місце посідає сумлінність. Моральний аспект впливу мистецтва полягає в особистісному пізнанні відчуттів, що за необхідних умов може стати моральною нормою життя людини [3, с. 3].

Тому під час формування спеціалістів нового покоління необхідно розвивати не тільки їх інтелектуальний рівень і професійні знання, але й мистецьке сприйняття світу та узвичаєні моральні риси. Адже від рівня морального виховання молоді значною мірою залежать її професійна діяльність, взаєморозуміння в сім'ї, запити, потреби, інтереси та орієнтації у проведених дозвілля, відпочинку, спілкування.

Як зазначав В. Сухомлинський, у моральному вихованні головне полягає у формуванні ідейного осердя особистості – її громадянських поглядів, переконань, почуттів, поведінки, єдності слова і діла. Щодо формування моральних рис особистості, то важливим їх елементом є засвоєння загальнолюдських норм моральності – «азбуки моралі». Тому в праці «Про всебічно розвинену особистість» В. Сухомлинський створив «азбуку моральної культури», зміст якої полягає у наступному:

1. Ти живеш серед людей, кожний твій вчинок, кожне бажання відбивається на людях, які тебе оточують. Є чітка межа між тим, що тобі хочеться, і тим, що можна...
2. Ти користуєшся благами, створеними іншими людьми. Люди дають тобі щастя дитинства. Плати їм за це добром.
3. Всі блага і радість життя створюються працею... своєю працьовитістю ти приможеш честь сім'ї, роду і створюєш своє ім'я...
4. Будь добрим і чуйним до людей. Допомагай слабким і беззахисним. Безсердечність породжує байдужість, байдужість породжує себелюбство, а себелюбство – джерело жорстокості.
5. Не будь байдужим до зла. Борись проти зла, обману, несправедливості... Найбільше зло – відступництво, зрада високих ідеалів [14, с. 170].

Усі визначені В. Сухомлинським положення азбуки моралі є актуальними і сьогодні. Розглядаючи його азбуку моральної культури особистості, можна визначити такі загальнолюдські норми моральності дітей: «роби все так, щоб людям, які тебе оточують,

добре було»; «плати за людські блага та щасливе дитинство добром»; «будь добрим і чуйним до людей»; «допомагай слабким і беззахисним»; «допомагай товаришу в біді»; «не завдавай людям прикраси»; «поважай і шануй матір і батька...». Проте ці норми є обов'язковими також і для учителя. Адже В. Сухомлинський був переконаний, що «слово етичного повчання взагалі має силу в устах вихователя лише тоді, коли він має моральне право повчати. Не треба бути якимось ангелом, щоб мати моральне право виховувати справжню людину, треба самому бути справжньою людиною – жити правильно, любити людей, берегти свою гідність патріота, громадянина, трудівника, сина або дочки, матері або батька. Якщо ваше слово етичного повчання співзвучне з вашим внутрішнім духовним світом, одухотворене вашими переконаннями, воно, як магніт, притягує тих, хто втратив віру в людину, ви стаєте для них опорою і провідним вогником» [13, с. 284-285]. Адже реалізація моральних норм передбачає не тільки обов'язок, але й деякий емоційний стан, що зумовлює прийняття моральної вимоги, яка супроводжує виконання або невиконання цього обов'язку. Дотримання звичаю, традицій, норм завжди пов'язане з напруженням сил, оскільки завжди постає як боротьба соціальної вимоги та особистого інтересу.

Стосунки з іншими людьми на певних моральних принципах, моральних орієнтаціях і цінностях, засвоєних людиною протягом життя. Моральні цінності – це ціннісні норми, принципи, ідеали, а також розуміння добра й зла, справедливості й гуманності. Морально-етичні явища поляризуються навколо двох полюсів – добра і зла. Особистість асимілює уявлення, які сформувалися в суспільстві, що призводить до формування у неї певних моральних цінностей. Моральна орієнтація полягає у виборі між добром і злом, який індивід здійснює не через неминучу потребу, а через власне розуміння цієї потреби. Моральні орієнтації можна розглядати як суб'єктивне усвідомлення особистістю наявного добра і зла. Загалом ціннісні орієнтації визначають цілі життя людини, а моральні цінності – її стосунки з іншими [6, с. 170].

Проте духовність особистості якнайкраще розвивається не тільки в спілкуванні між людьми, але й у їх взаємодії з мистецтвом. Саме спрямоване на духовне зростання особистості мистецтво формує її творчий досвід, індивідуальність, дає можливість поринути в емоційно-чуттєву сферу інших людей. Взаємодія почуттєвої та інтелектуальної сфер під час сприймання творів мистецтва надає враженням індивіда особливі сили. На думку Л. Виготського, мистецтво – це «скупність естетичних знаків, які спрямовані на збудження в людині емоцій» [5, с. 112]. Тому вчений називав такі емоції «розумними». Вони несумісні із раціоналізмом, насичені вищими духовними прагненнями і пристрастями, насамперед жаданням прекрасного. Тому, як зазначає Р. Чумічева, духовні цінності посідають особливе місце у співвідношенні «людина – світ». У процесі спілкування вони слугують образно-естетичним посередником між соціальною дійсністю і внутрішнім світом людини, розгортаючи перед нею значення загальнолюдських цінностей, відображених у мистецтві [15, с. 67].

З огляду на це однією з найбільш важливих проблем сучасної освіти є її особистісна орієнтація на розвиток спеціальних мистецьких здібностей особистості. Така освіта намагається виявити нові ситуації спілкування з мистецтвом, збагачуючи цей досвід не тільки заглибленням у світ окремих його видів, але й шляхом їх інтеграції на підставі виявлення у різних художньо-творчих системах споріднених законів. Виняткового значення під цим оглядом надається розвиткові емоційно-ціннісної свідомості особистості, оскільки недостатня увага до емоційного впливу художніх творів призводить до їх формального опанування, прагматичного ставлення до художньої творчості та до мистецтва загалом, через що втрачається його катарсичний вплив на індивідів. Водночас слід уникати надмірної словесно-поєснювальної деталізації змісту творів мистецтва, застосування другорядних відомостей, бо це нівелює феноменологічну природу спілкування з мистецтвом. Зазначені аспекти формування особистості нового вчителя мають реалізовуватися на підставі гуманних відносин через систему моральних образів, сконцентрованих у мистецтві. Усе це потребує від майбутніх учителів сформованості нових, своєрідних умінь: передавати учням особистісне ставлення до мистецьких творів, імпровізувати і створювати нестандартні педагогічні ситуації. Вони також можуть ґрунтуватися на тих чинниках технологічного процесу, які сприяють самореалізації учнів у різних видах художньої діяльності [16, с. 12].

Дієвою засадою впливу мистецтва на особистість є його національно-естетична спрямованість і виховна дія на свідомість і підсвідомість людини. Адже духовна й виховна спрямованість мистецтва тісно пов'язані з культурним життям нації. З одного боку, вона є відображенням культурного постулу нації, її традицій, а з другого – стимулює розвиток національної культури, активно впливаючи на створення модерних духовних цінностей, підтримує і посилює інтерес до звичаїв та обрядів, мови й стилістики національного мистецтва. Мистецтво як дієвий компонент національного виховання через естетичне і світоглядне переживання художніх творів сприяє національному самовизначенню особистості. Осягаючи й осмислюючи твори українського мистецтва індивід потрапляє у світ «національного духу» і стає духовно багатшим настільки, наскільки художній образ є носієм моральних, естетичних та національних цінностей. Цим мистецтво утверджує вічну цінність і унікальність людини. «Мистецтво всім своїм художньо-естетичним змістом доносить до сучасного суспільства цінності людського буття різних епох. Більш того, твори мистецтва набувають здатності своїм активно-дійовим потенціалом справляти вплив на розв'язання соціальних, моральних та естетичних колізій сучасності. Адже в творах мистецтва як минулого, так і сучасності закладені філософські, політичні, соціальні, моральні, естетичні ідеї, які можуть завдяки художній формі поставати засобом осягнення та практичного перетворення світу. Мистецтво спроможне одночасно збагачувати особистість і чуттєвим досвідом, і пізнавальною інформацією, що уможливило збалансованість когнітивних і афективних чинників у виховному процесі, воно здатне забезпечити комплексний вплив на всі сфери особистості (пізнавальну, емоційну та вольову), на її свідомість і підсвідомість» [1, с.54].

Отже, мистецтво – надзвичайно потужний засіб впливу на людину, яка формується і розвивається у процесі сприйняття та осмислення трагічного і комічного, прекрасного і потворного, піднесеного і низького. Основним зберігачем і джерелом інформації у сфері мистецтва є твір, цінний не лише пізнавальним, але й морально-естетичним впливом на людину. Він збагачує її досвід, розвиває емоції, інтуїцію, уяву, сприяє формуванню естетичного смаку, вихованню ідеалів. Першим кроком у сприйнятті художнього твору є вміння побачити в зображенні світу образ конкретної людини і прийняти стосовно неї зрозуміло-діалогічну позицію, яка дозволяє суб'єкту такого сприйняття перейти від образу світу до самого світу. Як зазначав В. Адорно, твори мистецтва живуть тому, що вміють говорити тією мовою, якої позбавлені природні об'єкти і люди, які їх створили. Вони спілкуються завдяки комунікації усіх окремих елементів, котрі містять у собі [2, с.10].

Через мистецтво людина виражає власне розуміння світу, своє ставлення до нього. Дослідники характеризують естетичне ставлення до дійсності як процес зростаючої досконалої чуттєвої взаємодії людини зі світом, у якому вона не тільки переживає, але й пізнає, а також перетворює відповідно до свого ідеалу, до оточуючої дійсності. Як особливий вид зв'язку між суб'єктом і об'єктом воно визначає світосприйняття, духовний світ, поведінку, проявляється в усьому стилі життя людини. Естетичне ставлення до предмета відрізняється від однобічного, утилітарно практичного тим, що відображає міру досягнутого людством багатства всебічності і цілісності суспільної практики й відповідно багатства і всебічності людського ставлення до світу. У естетичному ставленні людина позбавлена вузькоогоїстичного інтересу й вигоди, підноситься до безкорисливого, справді людського ставлення до предмета, яке розвиває духовний світ людини. Найбільш важливою рисою такого ставлення є здатність людини самореалізуватися цілісно й усебічно.

З огляду на це пошук новітніх технологій навчально-виховного процесу не може обмежуватися сукупністю педагогічних вимог, правил та прийомів, які здебільшого спрямовані на досягнення суто дидактичних завдань. Поряд із спеціальною підготовкою вища школа покликана сформувати духовно багату, інтелектуально розвинену, ціннісно орієнтовану особистість, спроможну діяти і творити за законами добра й краси. Досягнення зазначених завдань можливе лише на підґрунті визначення та культивування серед майбутніх учителів найбільш пріоритетних моральних цінностей, які забезпечують формування повноцінної, світоглядно, морально і психічно урівноваженої особистості. Основна проблема полягає в інтеріоризації цих цінностей, їхньому

функціонуванню на рівні світоглядних соціально і особистісно значущих орієнтирів і механізмів, спрямованих на утворення елементів гуманістичного світосприйняття, що позитивно впливає на морально орієнтовану мотивацію поведінки студента. Тому розробка проблеми формування моральної культури нового вчителя потребує ретельного перегляду змісту таких категорій, як «мораль» і «моральність», їхню взаємодію та співвідношення. Єдність цих понять полягає в тому, що вони відображають сферу належного. Мораль зосереджує в теоретичній свідомості суспільства принципи, норми, ідеали, які виконують функцію регуляції поведінки людини. Водночас на відміну від моралі як форми суспільної свідомості, моральність має індивідуально орієнтовану спрямованість. Вона формується на підставі теоретичної свідомості та під впливом соціальної практики на підґрунті власного життєвого досвіду сучасного вчителя, завдяки впливу моральних норм, традицій та форм поведінки, котрі утворилися у новітньому соціально-культурному середовищі. Як зазначає А. Донцов, «моральна культура вчителя тісно пов'язана з художньою культурою, бо здатність людини сприймати прекрасне в мистецтві, природі та в людських стосунках є важливим показником її морального розвитку і важливою передумовою саморегуляції поведінки. Виходячи з цього, моральна культура вчителя утворюється не лише на підґрунті розвитку суто моральної свідомості та почуттів, але й естетичних потреб і почуттів, і здатності індивіда творити за законами краси, бо етична поведінка і соціально значуща діяльність опосередковуються елементами естетики» [7, с.14]. Тому формування моральної культури вчителя перебуває у тісному зв'язку з процесами набуття різних морально-естетичних, інтелектуальних і фізичних якостей, які зумовлюють його різнобічну науково-пізнавальну, репродуктивну, професійну і творчу діяльність. Моральна саморегуляція поведінки студента як провідний елемент його моральної культури має тріступеневу структуру. З якої перший рівень характеризує елементарні якості, другий рівень утворюється під впливом зовнішніх регуляторів поведінки, а третій рівень пов'язаний з дією внутрішніх імперативів поведінки, зокрема таких, як совість, почуття обов'язку, відповідальності, колективізм, альтруїзм тощо [7, с.38]. Для цього сучасному педагогові недостатньо загальної ерудиції, інформаційної освіченості у системі соціальних знань. Найбільш важливою виявляється ціннісна зрілість фахівця, його вміння обирати пріоритети у фаховій діяльності. Це завдання для нового вчителя є на порядок вищим порівняно з іншими професіями, оскільки йдеться про формування ним майбутніх громадян як самодостатніх особистостей, здатних жити й творити в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Авер'янова Н. Національне виховання в контексті глобалізації // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Українознавство. Випуск 11. – К., 2007. – С.53-56.
2. Адорно В. Теодор. Эстетическая теория / Пер. с нем. А. Дранова. – М.: Республика, 2001. – 527 с.
3. Антоненко Т.Л. Виховання у підлітків культури почуттів засобами мистецтва: Автореф. дис... канд.пед.наук: 13.00.01/ Харк.пед.ін-т ім.Г.С.Сковороди. – Х., 1994. – 21с.; Нечай А.М. Чувства человеческие. – Д.: ЧП «Лира ЛТД», 2001. – 320 с.
4. Битаєв В.А. Естетичне виховання і гуманізація особистості: Дис.д-ра філос.наук: 09.00.08/ ЛНПУ – Луганськ, 2004 – 422 с.; Бровко М.М. Мистецтво як естетичний феномен. – К.: Віпол, 1999. – 239 с.
5. Выготский Л.С. Психология искусства. Анализ эстетической реакции. – М., 1997. – 416 с.
6. Гнатів І.В. Формування моральної норми у дошкільному віці // Наукові студії із соціальної та політичної психології. Збірник статей. Випуск 16 (19). – К., 2007. – 356 с.
7. Донцов А.В. Моральна культура вчителя. Монографія. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. – 240 с.
8. Жидкова О.О. Соціокультурні трансформації інформаційного суспільства // Вісник Харківського національного університету. № 579. Серія: Теорія культури і філософії науки. Вип. 1. Наука, культура, постмодерн / М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна; редкол. І.З. Цехмістро [та ін.]. – Харків: [б. и.], 2003. – 195 с. – С.78-82.
9. Кондратюк І.І. Про вплив мистецтва на моральні почуття учнів молодшого шкільного віку (дидактичний аспект) // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2011. – № 15 (226). – Ч.1. – С.55-59.

10. Кутырєв В.А. Понимаю, следовательно существую // Общественные науки и современность. – 1995. – №1. – С.138-144.

11. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 22-24 квітня 2009 року: до 175-річчя Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 8 (13). – К.: НПУ, 2009. – 241 с.

12. Розин В.М. *Философия техники*. – М.: Nota bene. – 2001. – 456 с.

13. Сухомлинский В.О. Сто порад учителям // Вибрані твори: в 5 т. – Т.5. – К.: Рад. школа, 1977. – С.284-287.

14. Сухомлинский В.О. Про виховання всебічно розвиненої особистості // Вибрані твори: в 5 т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1976. – С.55-208.

15. Чумичева Р.М. Взаимодействие искусств в формировании личности старшего дошкольника. – Ростов н/Д, 1995. – 271 с.

16. Щолокова О. Мистецька освіта у контексті сучасних наукових досліджень // Професійно-художня освіта України: Зб. наук. праць / Редкол.: І.А. Язюн (голова), В.О. Радкевич, Н.М. Чепурна (заступники голови) та ін. – Київ; Черкаси: видавництво «Черкаський ЦНТЕІ», 2007. – Вип.IV. – С.11-16.

Гончаров В.И. Влияние искусства и морали на формирование нового учителя

Формирование нового учителя рассматривается в контексте влияния искусства и морали, которые формируют чувственную культуру личности, побуждают к проницательности, активности, творчеству; современное университетское образование это направление деятельности особым вниманием не опекает. Будущие педагоги часто появляются невеждами в области искусства и культуры. Последнее обедняет возможности их влияния на воспитанников в процессе будущей практической работы, снижает авторитет и привлекательность личности.

Ключевые слова: человек, образование, культура, искусство, мораль, духовность, воспитание.

Goncharov, V.I. Influence of art and moral is on forming of new teacher

Forming of new teacher is examined in the context of influence of art morals that form the perceptible culture of personality induce to penetrating, activity, work; modern university education this direction of activity does not watch over the special attention. Future teachers often appear ignoramuses in area of art and culture, the last impoverishes possibilities of their influence on pupils in the process of future practical work, reduces authority and attractiveness of personality.

Key words: man, education, culture, art, moral, spirituality, education.

УДК 37.018.32+376.56

Дзоз В.О., Трифанов С.І.

Методологічні основи інклюзії в системі безперервної освіти

Визначаються теоретичні основи інклюзивної освіти в діалектичній єдності з потребами суспільства, викликами часу, а також визначається її місце і роль в системі безперервної освіти осіб з особливими потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інноваційний розвиток, освіта, суспільство.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Дзоз В.А., Трифанов С.И.

Методологические основы инклюзии в системе непрерывного образования

Определяются теоретические основы инклюзивного образования в диалектическом единстве с потребностями общества, вызовами времени, а также определится его место и роль в системе непрерывного образования лиц с особыми потребностями.

Ключевые слова: инклюзивное образования, инновационное развитие, образование, общество.

Одним из вызовов XXI века является требование предоставления равных возможностей для реализации своих способностей каждому члену человеческого сообщества.

Сегодня идет формирование принципиально новой философии общества по отношению к людям с особыми потребностями: они постепенно становятся субъектом жизнетворчества, который стремится моделировать собственную жизненную траекторию, архитектуру взаимоотношений между людьми, включаться в производственные процессы, участвовать в деятельности институтов гражданского общества, обеспечивать комфортные бытовые условия для себя и окружающих.

Целью исследования является разработка концептуальных (методологических) положений инклюзивного образования, которые могут стать базисом исследования проблем прикладного характера и обеспечить научный уровень создания механизма реализации инклюзии в учебных заведениях всех уровней.

В последнее время в практику работы не только учебных заведений, но и в сознание широкой общественности (родителей, представителей общественных организаций, государственных структур, средств массовой информации) входит слово «инклюзия». Сам термин пришел к нам из латинского языка и означает буквально – «включаю», «закключаю».

В современной научной литературе определение инклюзии базируется, прежде всего, на признании и уважении индивидуальных человеческих особенностей и предусматривает сохранение соответствующей автономии каждой общественной страты [1, с.105–109].

Таким образом, инклюзия – это политика и процесс, которые обеспечивают всеобъемлющее участие всем членам общества во всех областях жизнедеятельности. При этом важно отметить, что понятие «инклюзия» принципиально отличается от понятия «интеграция». Если интеграция, прежде всего, предполагает усилия, направленные на введение лиц с особыми потребностями в регулярное жизненное пространство, то инклюзия предполагает изменения в обществе в плане учета и приспособления к индивидуальным потребностям людей, а не наоборот.